



De la llengua, encara

 **Cesc TERRASSA i COSÍ**

Institut Francesc Macià, Cornellà de Llobregat
Sotscoordinador de llengua catalana a les PAU
cterrass@xtec.cat

Imagineu que sou docents de llengua catalana. Mentre aneu a l'escola llegiu als diaris declaracions com aquestes: "A l'escola catalana no es pot parlar en espanyol", "els nens no poden anar al lavabo si ho demanen en castellà", "l'escola catalana és com un apartheid lingüístic"... No són comentaris de fòrums rabiosos d'internet, sinó dels màxims dirigents d'un partit que ha governat Espanya i vol tornar-hi. Encara que des del Decret de Nova Planta (s. XVIII) sentim aquesta cançó, i l'hem vista aplicar, els professors de català han de tenir un caràcter especial per no abandonar.

Per si no en teníem prou, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya fa una interpretació molt discutible de la Constitució, i emet ordres d'alterar els plans dels centres escolars, perquè una sola família ho demana. Interlocutòries escrites només en castellà; quan ho fan en català, hi ha més de quaranta faltes.

Alguns docents tenen present les barbaritats que van patir nou col·legues d'un institut de Sant Andreu de la Barca després de l'1 d'octubre de 2017, acusats, insultats i sentenciats per polítics i premsa de Madrid. Molt després, causa arxivada als jutjats.

Malgrat aquestes pedres a la motxilla, i moltes més que també han estat notícia, cada dia, milers de docents de primària i secundària van a les escoles i instituts, a fer classe de llengua catalana. I molts, amb il·lusió!

Catalunya ha estat l'últim segle i mig terra d'arribada. L'escola ha estat la millor via d'integració social de la població immigrada. A conseqüència de la dictadura franquista, molts progenitors no sabien parlar en català perquè no en tenien cap obligació o oportunitat, però els fills, amb l'escola catalana, és a dir, la immersió lingüística, sí. I veien que la llengua era un motiu primordial de promoció social. Molts, d'aquells antics alumnes, ara agraeixen als docents l'oportunitat d'aprendre català.

La immersió, que havia de ser temporal, es va prorrogar i transformar amb la nova immigració, a partir dels noranta. La crisi econòmica va empènyer centenars de milers de persones a buscar un futur millor, i instal·lar-se a Catalunya. Soltadament, les aules s'omplien amb alumnes acabats d'arribar de qualsevol racó del món. Amb greus mancances de tota mena. En el millor dels casos, parlaven espanyol. Va costar molts esforços que s'anessin integrant, culturalitzant, i, amb dificultats, catalanitzant. Hem vist a la televisió nois i noies que van venir en condicions molt precàries, que ara tenen carreres universitàries i parlen un català excel·lent. És habitual, però no és el cas de tots. Molts docents, i en especial els de l'aula d'acollida, assumeixen el paper de treballador social, psicòleg, i el que feia falta per ajudar-los.



En aquests quaranta anys, les circumstàncies dels docents no han millorat pas gaire. Malgrat totes les reformes educatives, i amb una sopa de lletres difícil de digerir (LOECE 1980, LODE 1985, LOGSE 1990, LOPEG 1995, LOQE 2002, LOE 2006, LOMQE 2012, i LOMLOE 2020), l'escola no acaba de funcionar bé; el fracàs escolar s'enquista i no li troben solució. L'ús del català se'n ressent.

Els docents també hem patit la crisi. Tant li fa la matèria o el càrrec: hem vist com ens congelaven el sou, ens retardaven nòmines vuit anys, ens augmentaven les hores lectives, o ens desapareixien prestacions; tot a canvi de res. Com diu la saviesa popular, "a cada bugada, hi perdem un llençol".

L'entitat amb més socis de pagament de Catalunya és Òmnium Cultural (vora els 190.000). El seu lema: "Llengua, cultura, país". Quan alguns polítics i jutges qüestionen l'educació catalana, no tan sols els professionals de la llengua se senten agredits.

Actualment es nota la pèrdua d'ús de la llengua entre determinats grups de joves, fracassos de la immersió; els que diuen o pensen "el català no mola". Cal replantejar-la, actualitzar-la, fer-la efectiva. Si els catalans tradicionalment han estat poc fidels a la seva llengua (a la més mínima canvien al castellà, per un concepte servil d'educació), els joves es deixen influir per les modes globals, i la poca presència de la llengua en els mitjans digitals. Calen en més fenòmens socials que prestigii la llengua, com el desaparegut Club Super3, programes televisius com *Eufòria* de TV3, o grups musicals de masses. Fa més per la promoció de la llengua una cançó en català en boca d'una estrella mundial, que les classes de mil docents en un any.

Quan un aprèn un idioma, al principi barreja el seu amb el nou; després, seguint models, es va corregint, i pot arribar a ser un nou membre de la comunitat idiomàtica. A Catalunya molta gent s'ha quedat en la fase de barreja, i, per falta de models, o per falta de formació, parlen allò que en diuen "catanyol". Fins i tot hi ha samarretes que en fan broma ("Cada cop que dius "tinc que" moren 15 filòlegs"). Però aquest empobriment també és un pas cap a la substitució de la llengua més feble.

Els docents no són Quixots. Les escoles i instituts són el reflex de la zona que els envolta. Si són llocs de catalanitat extensa, la normalitat del català és absoluta. En canvi, en zones d'immigració, el català no és normal; abans compartia espai amb l'espanyol, però ara, que diuen que tenim parlants de més de 250 llengües, tenim situacions babèliques, que demanen intervencions ben planificades per ser efectives.

Malgrat les adversitats, el treball diari dona fruits. Els bons docents se senten responsables dels resultats dels seus alumnes. Les bones notes a la selectivitat són motiu d'orgull per als centres. I les interferències d'aquest estiu en aquesta prova van ser nova causa de preocupació; els jutges van obligar a editar i distribuir tots els exàmens en les dues llengües, com si els drets individuals perillessin. El dia de les proves la notícia va ser una altra: poquíssims alumnes els demanaven en castellà. Cap diferència amb anys anteriors (que també n'hi havia).

Al voltant de la selectivitat hi ha més notícies. És la prova final del sistema educatiu, amb 40.000 inscrits (juny 2022). Una, que la nota mitjana de castellà de Catalunya és la més alta d'Espanya. L'altra, els resultats de català: la nota mitjana és 7,08, la més alta dels últims



cinc anys, i per damunt de la mitjana de totes les proves: 6,80. Els percentatges també són espectaculars; aproven aquest examen més del 96% dels alumnes. Diferències mínimes amb castellà.

Aquesta alegria es contradiu amb els resultats d'una prova paral·lela. La PAP (Prova d'Aptitud Personal) per ser mestre. Són dos exàmens: un de competència comunicativa i raonament crític, i un altre de lògicomatemàtica. Res que no hagin hagut de fer a classe. S'hi presenten els alumnes del curs preuniversitari (2n de batxillerat, o qui acaba un Cicle Formatiu de Grau Superior), abans d'acabar el curs. L'alarma ve amb els resultats: suspenen la prova entre la meitat i un terç dels presentats. Aquest resultat grinyola, i provoca molts dubtes. El que espanta és que alguns responsables de la secundària vulguin solucionar-ho demanant que la universitat abaixi el nivell de les proves. Però això són figures d'un altre paner.

Podríem seguir desgranant casos i històries al voltant de la llengua. Cada docent en pot explicar un cabàs ple. No canviaria gaire la impressió. Per fortuna, davant de l'evident pèrdua d'ús i qualitat del català entre alguns joves, el Departament d'Educació va crear el març del 2022 el Consell Lingüístic Assessor, format per professionals de la llengua i l'ensenyament (hom es pregunta si els especialistes a sou del propi Departament no servien). Pel juny han presentat 50 propostes per reactivar-ne l'ús; veurem quantes se'n recullen, quantes se n'apliquen, i quines excuses justifiquen no aplicar les altres. La primera radiografia que fan reconeix el retrocés de l'ús, vincula la llengua a la cohesió social, i demana millorar la formació dels docents. La manca de triomfalisme, i el reconeixement de la realitat, infon confiança en la comissió. Temps al temps.

Si el que explica un docent és útil, l'alumne ho aprèn i utilitza. És de manual que no més si la llengua és necessària podrà tenir futur amb normalitat. L'administració ha d'oferir els recursos per aconseguir-ho. En cas contrari ens trobarem el que va dir fa poc un dels polítics esmentats al principi d'aquest text: "el bilingüisme cordial és parlar espanyol i castellà".